

TIEN VRAGEN OVER DE FEITEN

Op 1 december 2011 interviewde Jan Sakko (JS), voorzitter van Buren van Lage Weide, Saskia Kluit (SK), voorzitter van Energie-U, over het plan om windturbines op industrieterrein Lage Weide te plaatsen.

JS: Om hoeveel windturbines en van welke afmetingen gaat het? En kun je al iets over de opstelling vertellen?

SK: We bekijken twee soorten opstellingen. In de eerste staan 8 windturbines in 2 rijen en in de andere 14 turbines verspreid. De mast wordt zo'n 100 meter hoog. De wieken 40 tot 45 meter lang. De hoogte van mast en wieken is ca. 140-145 meter. Het is denkbaar dat er tijdens de Milieu Effect Rapportage (MER) - *JS: een verplichte onderzoeksprocedure voor gemeentelijke plannen* - nog andere varianten bedacht worden. De ontwikkelingen in de sector gaan snel en de procedures voordat je een windpark gebouwd hebt, duren lang.

Met dit plan geven we antwoord op een verzoek van de Gemeente Utrecht en dragen we bij aan klimaatdoelstellingen. Landelijk is er voor windenergie een productie van ongeveer 6000 Megawatt op het land en 6000 Megawatt op zee afgesproken. In de provincie Utrecht is Lage Weide al enkele jaren in beeld als één van de mogelijke opweklocaties. Het industrieterrein wordt bijvoorbeeld in het streekplan van 2005 genoemd. Het haalbaarheidsonderzoek van Bosch en Van Rijn (2010) waar de gemeente Utrecht opdracht voor gaf, concentreerde zich op de hele stad. Ook daar kwam Lage Weide als geschikte locatie naar voren, naast Rijnburg. De Gemeente Utrecht heeft een uitvraag gedaan voor Lage Weide.

We zoeken naar een optimum tussen productiecapaciteit en wat wettelijk is toegestaan. De varianten waar we nu mee werken, voldoen aan de wettelijke eisen, maar het is mogelijk dat we tijdens de MER een windpark bedenken dat een minder nadelig effect heeft op de omgeving. Bijvoorbeeld, omdat er een stillere turbine beschikbaar komt. Een mast van 100 meter hoog heb je zeker nodig, vanwege de windsnelheid op Lage Weide. De MER zal uitwijzen met welk type windturbine we verdergaan.

We weten nog niet waar de turbines op Lage Weide komen. Met de bedrijven die interesse hebben, is afgesproken dat we op één moment met dat nieuws naar buiten komen. Joulz heeft besloten er in een filmpje op You Tube al over te praten.

De gemeenteraad moet uiteindelijk bepalen wat wel en niet acceptabel is.

JS: Wat kost het project en hoe gaat het gefinancierd worden?

SK: De kosten bedragen ongeveer $\square 1,5$ miljoen per opgestelde megawatt. Per turbine van 2 Megawatt (MW) praat je dus over $2 \times \square 1,5$ tot $1,7$ miljoen = $\square 3$ tot $3,4$ miljoen euro. Dat is de berekening volgens de vuistregel in de sector. De werkelijke kosten zijn afhankelijk van o.a. hoe hard het waait, de kosten van windturbines, de prijs voor stroom op het moment dat het park gebouwd wordt, en van de regels voor subsidie en zelflevering.

Energiebedrijven moeten tegen een prijs van 6 cent per Kilowattuur (KWh) aan het elektriciteitsnet leveren. Met windenergie is dat pas mogelijk bij een prijs vanaf 9 ct per Kwh. De Subsidieregeling Duurzame Energie (SDE) van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie overbruggt het kostenverschil. Welk bedrag aan rijkssubsidie met dit project is gemoeid, is nog niet duidelijk. Het park wordt waarschijnlijk gebouwd nadat de huidige SDE-regeling afloopt, en of er daarna een nieuwe regeling komt, weten we niet.

Energie-U verwacht overigens dat de prijzen van conventionele energie zullen stijgen, omdat grondstoffen duurder worden. Als dat gebeurt, zal de subsidie op windenergie minder worden. Of niet meer nodig zijn als de gangbare elektriciteitsprijs ongeveer hetzelfde is als de productieprijs voor een kilowattuur windenergie. Daarnaast loopt er een debat of coöperaties (BTW-)belasting moeten betalen

over zelf opgewekte stroom die aan leden wordt geleverd. Je kunt je afvragen of dat terecht is. Daarover verwachten we nog een uitspraak.

JS: Wie wordt de eigenaar van de windturbines en waar halen jullie kapitaal vandaan?

SK: Voor het windpark richt Energie U een BV op. Het meerderheidsaandeel zal van de vereniging zijn. Energie U vertegenwoordigt de verenigingsleden die in het windpark investeren. Leden en omwonenden kunnen via obligaties of (certificaten van) aandelen meedoen. Bedrijven participeren met aandelen.

De BV gaat de turbines exploiteren. Voor de bouw, het technische onderhoud en beheer worden gespecialiseerde bedrijven ingeschakeld. Om eventuele tegenvallers, bijvoorbeeld slechte windjaren of technische mankementen, op te kunnen vangen, zal de BV voor de eerste operationele jaren een kapitaalbuffer opbouwen. We gaan uit van ongeveer 20% eigen kapitaal, dat ingebracht wordt door bijvoorbeeld grondeigenaren en leden. Dat percentage kan uiteindelijk minder of meer worden. De rest van het kapitaal, zeg 80%, verwerven we met een banklening.

De Gemeente Utrecht heeft voor het programma duurzame energie ongeveer €26 miljoen uitgetrokken. Dit plan wordt uit dat budget gesteund, maar Energie U ontvangt geen geld voor de ontwikkeling van het windpark.

JS: Wat verwachten jullie m.b.t. de winst en exploitatieresultaten, uitgaande van een productie van 2200 vollast-uren?

SK: We verwachten een positief financieel resultaat. Voor het voorstel aan de gemeente hebben we een globale financiële berekening gemaakt. Die is gebaseerd op het model van WindPro, een Deens model voor de ontwikkeling van windparken. Onze berekening heeft de gemeente door een derde partij laten controleren. Over het algemeen zijn windparken op land in Nederland financieel haalbaar. We weten nog niet alles. We gaan het gewoon proberen. We zien wel tijdens het ontwikkeltraject hoe het project er uit komt te zien."

JS: Bewoners uit de omgeving krijgen een financieel voordeel aangeboden, staat er in één van jullie folders. Om welk voordeel gaat het en hoe krijgen omwonenden dat?

SK: De hoogte en de vorm van dit voordeel liggen nog niet vast. Die zijn afhankelijk van hoe een windpark op Lage Weide eruit komt te zien. Directe omwonenden mogen als eerste in het windpark investeren of groene stroom afnemen, om zo financieel voordeel te hebben van het windpark, naast de eventuele nadelen. Omwonenden in een straal van 1 km rondom het windpark hoeven niet eerst lid van ons te worden.

De nadelen voor de omgeving kunnen zijn: je hoort het geluid, je kijkt erop uit en er kan slagschaduw op je woning vallen. De slagschaduw is aan de norm van maximaal 5,7 uur per jaar gebonden. Verder kan er sprake zijn van planschade of dalende WOZ-waarde van de omliggende huizen.

Energie-U wil het rendement dat de vereniging ontvangt ook aan energieprojecten in de stad besteden. We willen bijvoorbeeld zonnepanelen op een clubgebouw plaatsen, zodat een voetbalclub minder energiekosten heeft. We doen dat het liefst in de wijken rondom het windpark. Als duidelijker is of het windpark daadwerkelijk uitgevoerd kan worden, zullen we deze optie in overleg uitwerken.

JS: Op welke manier kunnen omwonenden in Energie-U participeren? Hoeveel leden hebben jullie nu?

SK: We hebben nu ongeveer 230 leden. Iedereen die de doelstellingen van Energie-U onderschrijft kan lid worden van de vereniging. Dat kost €25 per jaar. Je kunt ook in een van de werkgroepen actief worden. Er is een groep voor zonne-energie, windenergie, en acties/communicatie. Daarnaast kunnen mensen in projecten investeren. Komend jaar wordt die mogelijkheid in detail uitgewerkt.

JS: Bedrijven die de windmolens op hun terrein krijgen, kunnen wellicht goedkope energie afnemen en hun medewerkers ook. Hoe gaat dat in zijn werk?

SK: Daar kijken we nog naar. De regeling zal ongeveer hetzelfde werken als bewoners die participeren. Bedrijven betalen nu een prijs voor grootverbruik met een daaraan gekoppelde fiscaliteit.

JS: Welke vergoeding krijgt een ondernemer die een windturbine plaatst en hoeveel grond moet hij daar voor beschikbaar stellen?

SK: De pachtvergoeding die wij voor de grond geven, is niet openbaar. Hij is conform marktprijzen. Een bedrijf moet minimaal 20 x 20 M² = 400m² beschikbaar stellen, plus de ruimte die nodig is voor beheer en onderhoud. Afhankelijk van het type turbine komt daar nog de ruimte voor een elektriciteitskastje bij.

We praten nu met de ondernemers over mogelijke locaties. Bedrijven staan de grond voor 20 jaar af, dus daar moeten zij goed over nadenken. Andere zaken waar rekening mee moet worden gehouden, zijn bijvoorbeeld de wieken van de windturbine. Die mogen niet over een gebouw draaien waar veel mensen werken. Ook moeten we rekening houden met kabels en leidingen in de grond.

JS: Hebben jullie een economische haalbaarheidsanalyse gemaakt van verschillende duurzame energiebronnen, inclusief biomassa en aardwarmte? Of een analyse van alternatieve investeringsplannen die Utrecht serieus zou moeten bekijken?

SK: We reageren op een verzoek van de Gemeente Utrecht om windturbines mogelijk te maken. Door de Provincie Utrecht zijn wel duurzame alternatieven, van zonne- tot aardwarmte, onderzocht. Dat wil zeggen, globaal.

Energie U kijkt naar alle mogelijkheden van duurzame energie, dus ook zonnepanelen. De kosten en rendementen daarvan zijn nog niet zo goed als die van windenergie. Zonne-energie kost nu ongeveer drie keer zoveel als windenergie. Desondanks heeft die bron wel de toekomst en vandaar dat we er ons voor inzetten. Met biomassa houden we ons niet bezig. Aardwarmte hebben we nog niet goed in beeld. De kosten voor proefboringen lopen in de miljoenen euro's en er is veel onzekerheid of een proefboring uiteindelijk zal leiden tot energieopwekking. Er is door de Provincie onderzoek gedaan, dat niet zo gunstig uitviel. Wat betreft warmte-koudeopslag zijn er op Lage Weide zeker mogelijkheden, maar het is een lastige (en dure) locatie, omdat het om een waterwingebied gaat.

JS: In welk stadium bevindt het project zich? Wanneer gaat de MER van start en wat gaat daarin onderzocht worden?

SK: Het plan verkeert nog in een pril stadium. We willen graag met omwonenden het windpark verder vormgeven. Toen de gemeente haar keuze gemaakt had, zijn we de buurten ingegaan. In de MER wordt de bestaande situatie onderzocht, evenals de effecten van verschillende varianten op de omgeving. Denk aan de effecten op vogels, vleermuizen, de radar (nb. windturbines kunnen eventueel storing op de radar van (militaire) vliegvelden veroorzaken en die verstoring mag niet te groot zijn), op kabels en leidingen, geluidsbelasting voor woonhuizen, et cetera. We vinden het belangrijk om een goed beeld te hebben van de effecten van verschillende varianten, zodat we een goed voorstel kunnen doen voor het uiteindelijke windpark. Daar willen we de omwonenden bij betrekken.

De MER is verplicht. De onderzoeken besteden we uit aan Ecofys, Renewable Energy Factory en Blix. Deze bedrijven helpen ons ook met de ontwikkeling van het windpark. Voor andere onderzoeken huren we specialistische bedrijven in. De rijkscommissie voor de MER beoordeelt de opzet, uitvoering en resultaten van de onderzoeken, en velt een kwaliteitsoordeel.

Naschrift (JS):

Ik had zeer vriendelijke telefoongesprekken met mijn collega-voorzitter. Toch blijft dit interview me bij als één waarbij meer vragen zijn opgeroepen dan beantwoord. Over de productiefactor bijvoorbeeld. Volgens de windkaart die SenterNovem gebruikt, bedraagt de windsnelheid op Lage Weide 7 tot 7,5

meter per seconde (m/s). Die is lager dan bijvoorbeeld in de polder, waar snelheden van 8 m/s worden gemeten. De lagere windsnelheid bepaalt in belangrijke mate hoe productief een windturbine(park) op Lage Weide zal zijn. Energie-U gaat uit van 25%, terwijl BvLW heeft berekend dat de productiefactor eerder rond 20% zal liggen. Dit verschil is essentieel, want bij 20% productie is er meer subsidie nodig om het project rendabel te krijgen.

Iets dergelijks speelt bij de inkomsten die het project denkt te genereren. De mensen van Energie-U betogen herhaaldelijk dat de prijzen van fossiele energie gaan stijgen. Reden om door te vragen naar de werkelijke elektriciteitsprijs waarmee zij het project rendabel hebben gekregen. Eerst dit: onze fossiele energievoorraden zullen ongetwijfeld verder uitputten. De afgelopen decennia hebben echter geleerd dat het niet zinvol is in algemene zin op de toekomstige prijs van energie te speculeren. Dat weten de leden van Energie-U ook wel en dan gaat het gesprek verder op het fenomeen 'zelflevering'. Het model waarbij verenigingen zelf energie opwekken en aan leden verkopen (Saskia Kluit vergelijkt het graag met een moestuin) lijkt een vriendelijk en duurzaam alternatief voor gasgestookte centrales. Maar in werkelijkheid zullen 'zelfleveraars' op cruciale onderdelen het (management van het) gewone elektriciteitsnet nodig hebben. Bovendien is het onwaarschijnlijk dat de politiek de energiebelasting zal schrappen voor coöperatief opgewekte wind- of zonne-energie. Grote energiebedrijven zullen dan onmiddellijk overwegen zich tot vereniging om te vormen, waardoor de staat belangrijke inkomsten misloopt.

Voor wat betreft de kapitaalverstrekking moet opgemerkt dat banken, mede door de crisis, strengere criteria hanteren dan voorheen. Zij zullen de verdeling eigen/vreemd vermogen waarschijnlijk aangepast willen zien, bijvoorbeeld naar 35%-65%. Lukt het Energie-U dat kapitaal bijeen te brengen en welk effect heeft het op de Business case? Als ik doorvraag of er bijvoorbeeld met 8% of 6% rendement op het projectkapitaal wordt gerekend, bevestigt de voorzitter dat ze vooraf geen Business Case aan de Gemeente heeft overhandigd. Dat is tamelijk ongebruikelijk voor een investeringsproject van deze omvang. Energie-U heeft een globale berekening overlegd. Daarin was bijvoorbeeld geen post voor planschade opgenomen. Dit, terwijl de vereniging zich voor dat risico wel verantwoordelijk acht. Stel dat de vereniging tijdens de exploitatie onverhoopt failliet gaat. Welk risico lopen deelnemers/ leden dan, vraag je je af. Zien zij hun bijdrage nog terug? Misschien biedt de suggestie van enkele omwonenden uitkomst. Zij zeggen dat ze jaarlijks liever een duurzaamheidsbelasting van €25 willen betalen, onder de voorwaarde dat de Gemeente Utrecht van deze windturbines afziet. Dit is ironisch bedoeld ☺.

Ook over de exacte locaties voor de turbines weet Energie-U weinig te vertellen, ondanks dat men, naar verluid, met bedrijven in onderhandeling is. Het Handboek Risicozonering van SenterNovem (2005) geeft een gedetailleerd overzicht van de veiligheidseisen voor mogelijke locaties. Als BvLW die toepast, blijven er hoogstens 4-5 locaties op Lage Weide over. In het onderzoek van Bosch en Van Rijn (2010) wordt slechts globaal op de door ons onderzochte aspecten ingegaan.

Tot slot iets over economische analyses. Het verplichte onderzoek naar milieu- en omgevingseffecten (Plan MER) is iets anders dan een onafhankelijk onderzoek naar alle economische voor- en nadelen van een investeringsproject voor bewoners, bezoekers, en bedrijven. Het eerste is een Milieu Effect Rapportage. Daarbij worden plannen getoetst aan wettelijke kaders. Het doel is dat de overheid handhaaft. Het tweede is een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA). Deze onderzoekt de economische en sociale gevolgen van het plaatsen van windturbines. Alle positieve en nadelige gevolgen worden gewogen op basis van consumentengedrag en de uitkomsten gewaardeerd tegen marktprijzen. Zo ontstaat een tamelijk objectief oordeel over de meerwaarde van het project, of het gebrek eraan. Dat laatste is van belang omdat er publiek geld (rijkssubsidie) aan windturbines wordt uitgegeven. Het zou vreemd zijn als zo'n project meer maatschappelijke schade veroorzaakt dan bijdraagt aan onze welvaart. Buren van Lage Weide pleit er sterk voor dat eerst zo'n economisch-maatschappelijke analyse wordt uitgevoerd, voor de Planprocedure MER wordt opgestart. We hebben, uit eigen onderzoek, sterke aanwijzingen dat zo'n kwantitatieve vergelijking van alle economische voor- en nadelen van windturbines op het land de politiek onmiddellijk doet besluiten naar andere vormen van duurzame energie uit te kijken.